

Legendarna Lee Miller u Rijeci

Jedna od trenutno najposjećenijih retrospektivnih izložbi na svijetu „Legendarna Lee Miller“, koja objedinjuje veliki dio fotografskog opusa slavne američke fotografkinje i jedne od najvećih umjetnica 20. stoljeća - Lee Miller - stiže 1. srpnja u riječki Muzej moderne i suvremene umjetnosti

Izložbu pod nazivom „Legendarna Lee Miller“ čini 96 fotografija velike svjetske umjetnice, američke fotografkinje Lee Miller, koja je obilježila žensko foto-stvaralaštvo 20. stoljeća. Moći ćete je vidjeti cijelo ljeto u riječkom Muzeju moderne i suvremene umjetnosti, a otvara se 1. srpnja. Svakako, riječ je o prvorazrednom kulturnom događaju jer je Lee Miller, kao ratna reporterka u Drugom svjetskom ratu, fotografkinja magazina Vogue, ingeniozna umjetnica i prijateljica Pabla Picassa i Eluarda te ljubavnica Mana Raya, ostavila snažan trag na umjetnost 20. stoljeća.

Muze, ljubavnice, umjetnice

Iako je bila jedna od najvećih nadrealističkih muza i umjetnica, pravi je nadrealizam zapravo još više bio njezin život nego njezina umjetnost. Baš kao «Andaluzijski pas», čuveni film neprikosnovenoga Buñuel/Dalí tandema - kombinacija ljepote, poetike, profinjenosti s jedne, te surovosti, smrti, groteske i patnje, s druge strane. Velikan nadrealističke fotografije Man Ray obožavao je Lee Miller, izluđivao je ljubomorom, stalno bio na rubu samoubojstva, te hodao po Parizu s pištoljem u kaputu, prijeteći da će ubiti svakog muškarca koji je «krivo» pogleda. Bio je opsjednut njenim tijelom i grudima, koje je ovjekovječio na čitavom nizu fotografija.

Lee Miller i Pablo Picasso, 1944. u Parizu

Kada malo bolje razmislimo, nije posve lako prizvati u sjećanje tako puno ženskih imena fotografkinja iz godina kada je stvarala Lee Miller - možda Ruth Bernhard, Dorothea Lange i, svakako, Dora Maar. Da, tragična Dora Maar, s kojom je Lee Miller imala zanimljive dodirne točke - osim što su obje rođene 1907., obje su se u trenucima neobuzdanoga cvjetanja nadrealizma, kao slobodne, talentirane, hrabre mlade žene zatekle i stvarale u inspirativnoj pariškoj atmosferi. Postale su muze, asistentice i ljubavi dvojice velikih umjetnika, Dora Pabla Picassa, a Lee Mana Raya. No, dok je Dora iz turbulentne veze s Picassom izašla zauvijek slomljena, Lee je ostavila

ljubomorom izluđenoga Mana Raya, koji ju je još godinama kasnije pokušavao vratiti na nemoguće načine.

Prekrasna plavuša bolne prošlosti

No tko je bila lijepa visoka američka plavuša prije i poslije suludih, ljubavlju i stvaranjem, nabijenih godina u Parizu ranih 30-ih? Zbog svoje je, gotovo napadne, ljepote pozirala pred fotoaparatom još kao djevojčica, i prije no što je postala profesionalni model. Najprije ocu Theodore-u, nerijetko gola, što je šokiralo i najliberalnije pripadnike američkoga visokog društva u državi New York, u kojoj je rođena i odrasla. No, za najveću i najbolnju tajnu iz njenog djetinjstva saznat će se tek desetljećima kasnije - kada je Lee imala 7 godina silovao ju je obiteljski prijatelj i prenio joj gonoreju, te je bila podvrgnuta dugotrajnom i bolnom liječenju. Poznata je izjava njenog sina Anthonyja Penrosea, kako je njegova majka zbog tog užasnog iskustva iz djetinjstva, vjerojatno već bila nadrealist i mnogo prije nego li se počela družiti s umjetnicima pariškog nadrealističkog kruga. A da li je zbog toga tijekom života bila tako otvorena prema muškarcima i seksu, teže je odgovoriti...

Svakako, s 20 godina postala je jedan od najslavnijih američkih fotomodela, pozirajući za Vogue, Vanity Fair i druge, a svoju je hrabrost i slobodoumnost pokazala i pojavivši se na prvoj reklami za ženske higijenske uloške Kotex. No, ono što ju je zapravo najviše zanimalo bilo je - naći se iza fotoobjektiva. Priliku će dobiti u Parizu 1929., postavši učenicom i ljubavnicom Mana Raya, koji ju je naučio fotografiji i uveo u umjetnički milieu koji je okupljao Paula Eluarda, Nush, Pabla Picassa, Doru Maar, Jeana Cocteaua, Andréa Bretona... Tijekom pariških su godina nastale neke od njenih najpoznatijih umjetničkih fotografija.

Ratne fotografije

Ipak, Lee Miller u povijest je ušla po potresnim ratnim fotografijama koje je pred kraj Drugog svjetskog rata snimila kao prva žena ratna fotoreporterka - službena fotografkinja američkih vojnih snaga i ratna dopisnica američkog Voguea.

Najslavnija fotografija Lee Miller - kolega David E. Scherman snimio je Lee u Hitlerovoj kadi, u njegovome stanu, 1945. godine, nekoliko dana nakon Hitlerova samoubojstva

Imala je «želudac» lutati ratom razorenom Europom, po ruševinama francuskih, britanskih i njemačkih gradova, logorima u Buchenwaldu i Dachauu, te snimati prizore koji bi možda bili too much i za neke hladnokrvneiskusne muške reportere. Ipak, cijena je bila visoka - napet brak (s nadrealističkim slikarom Rolandom Penroseom), sin kojega je posve zanemarivala, brojni ljubavnici u kojima nije pronalazila utjehu, te

borba s alkoholizmom i psihozama, koje su vjerojatno bile posljedica PTSP-a.

Iako se nakon rata nastavila baviti fotografijom, više se nikada nije ponovila grozničava kreativna energija iz 30-ih i 40-ih godina kada su nastale njene najbolje fotografije. Na Farmi Farley u istočnom Sussexu, prošlo je zadnjih 20-ak godina života Lee Miller (umrla je 1977.).